

'Plan Smit'

REEËNBEHEER voor de 21^e eeuw

drs. Jan M. Smit
Prinses Margrietlaan 11
8881 CK West-Terschelling

E-mail: jan1.smit@wxs.nl

Plan Smit

Veel mensen zijn geïnteresseerd in het reeënbeheer. In onderstaande notitie wordt aangegeven hoe je de gezondheid van een populatie kunt begeleiden, een en ander geheel in overeenstemming met de Flora- en faunawet. In het totale beheer is het reductiebeleid van overwegend belang en dit wordt daarom benadrukt.

De laatste vijftig jaren hebben de reeën zich in Nederland meer dan vertienvoudigd. De tot nu toe gevolgde beheerplannen streven naar een reeënstand die in goede harmonie met de leefomgeving zou kunnen bestaan. Op vele plaatsen heeft men echter te maken met ondervoede dieren en/of te veel reeën op ongewenste plaatsen, met schade aan objecten en opstanden, aan utiliteitswerken en verkeer, aan land- en bosbouw. Deze symptomen geven aan dat de huidige beheersystemen overwegend gefaald hebben en dat in Nederland het reeënbeheer aan een herziening toe is. Het afschot als facet daarvan blijft essentieel, maar kan pas een gerechtvaardigd onderdeel van het totale pakket van maatregelen uitmaken, indien de uitvoerder bekend is met andere bijzonderheden van het ree. Omdat de gezondheid van een populatie voorop dient te staan, wordt in dit plan vooral aandacht geschonken aan het hoe en waarom van de zo noodzakelijke reductie, over andere aspecten bestaan uitstekende standaardwerken.

Gedachtebepalingen

1. De historie leert dat het ree een van de oudste diersoorten is die al miljoenen jaren in praktisch ongewijzigde vorm voorkomt. Genetisch valt er niets meer te verbeteren.
2. Het algemene verspreidingsgebied leert dat het ree zich goed kan aanpassen aan plaatselijke omstandigheden. Het ree wordt geen bedreigde diersoort, het lijkt een cultuurvolger.
3. Tellingen, draagkrachtbepalingen en afschot in leeftijdsgroepen waren in de vorige eeuw bepalend voor de opstelling van een beheerplan. De tellingen veroorzaken veel verontrusting tegen weinig resultaat, de draagkrachtbepalingen zijn nauwelijks van praktisch belang.
4. De praktijk heeft geleerd dat het op conditie aanspreken van volwassen dieren eerder iets zegt over de geluksfactor van de jager dan over zijn onderscheidend vermogen.
5. De gevolgen van het tot nu toe gevoerde beheer leiden tot een herbezinning en daarna onvermijdelijk tot aangepast management.

Neemt men de bovenstaande stellingen in aanmerking dan kan men concluderen dat de verschillende organisaties die zich met het beheer bemoeien hun doel voorbij zijn geschoten. De meeste populaties gaan de biologische draagkracht van een grotere gebiedseenheid te boven.

De schrijver van dit plan heeft zich als geïnteresseerde en als jager een groot aantal jaren verdiept in de probleemstellingen die te maken hebben met reeënpopulaties en werd daarin door praktijkervaringen ondersteund. De laatste vooral door onderzoek en daaraan gekoppelde bevindingen van een startende reeënpopulatie op Terschelling.

Plan

Het Plan Smit houdt in: Het ree bepaalt zijn eigen draagkracht. De algehele gezondheid en het welzijn van de reeënpopulatie is bepalend voor het beleid. Objectieve criteria liggen aan het beheer ten grondslag, waarbij biologische en economische factoren van invloed zijn. De verantwoordelijkheid wordt gelegd bij rechtspersonen die zich bezig houden met een totaal pakket aan beheermaatregelen.

Inventarisatie

Voordat er sprake kan zijn van een gericht beheer is een inventarisatie van een mogelijke leefomgeving voor het ree noodzakelijk.

De inventarisatie omvat de vestigingsmogelijkheden in samenhang met de vegetatie in een logisch gebied van minimaal 5000 hectare. Kennen we dit terrein, dan weten we aan de hand van het vegetatieonderzoek de voor de reeën goede en slechte locaties. De reeën zullen via hun eigen rangorde eerst de meest aantrekkelijke gebieden aannemen. Er is een afname in dichtheid te

verwachten van de voor reeën goede tot matige gebieden naar de slechte arealen. Zogenaamde *stepping stones* (zie Natuur-beleidsplan 1990) zijn dienstig om goede en slechte streken met elkaar te verbinden.

Om de gedachten te bepalen kan men een gemiddelde dichtheid van zes reeën per 100 hectare aanhouden. Voor 5000 hectare zou dat een stand van ± 300 dieren betekenen, maar of dat ook een goede gezondheid oplevert hangt van het ree zelf af. Het getal geeft een idee voor wat men kan verwachten, we werken daar niet naartoe!

De biologisch aanvaardbare hoogste populatiedichtheid (de biologische draagkracht) bestaat uit het aantal reeën dat in een gebied kan leven zonder blijvende schade te doen aan de gezondheid van de populatie of aan de natuurlijke begroeiing.

De gewenste economische dichtheid is geringer dan de biologische draagkracht en is afhankelijk van maatschappelijke criteria in verband met onder andere aansprakelijkheid, verkeer, stroperij, oefenterreinen, vliegvelden, land- en bosbouw.

De populatiedichtheid zal zo per gebied verschillen. In gebieden zonder de hierboven genoemde beperkende factoren kan de stand de biologische draagkracht weergeven en moet men reguleren vanwege de gezondheid binnen de populatie. Is er veel schade of overlast dan kan dat per terrein van invloed op het beheer zijn. Mede vanwege de mogelijke verschillen in biologische en economische dichtheid is het niet zinvol om aantallen dieren per 100 hectare als bepalend voor beheer en regulatie te handhaven. Van betekenis voor de plaatselijke stand is de vegetatie in algemene zin en de door de mens bepaalde leefomstandigheden.

Factoren die bepalend zijn voor de conditie en de gezondheidstoestand van het ree zijn te meten. Zowel de beschikbare hoeveelheid voedsel (vooral in samenhang met de seizoenen en de energiekostende processen zoals de zet- en zoogtijd, verontrusting door tellingen en de bronst) als de leefomstandigheden (variatie in kruid- struik- en boomlaag) die door de mens bepaald worden zijn van belang.

Om te bepalen wat de biologische draagkracht zou kunnen zijn gaat men te rade bij het dier zelf. Dat is als enige in staat om aan te geven of een populatie in evenwicht is met zijn leefgebied. Het conditieproduct (CP) wordt een beleidsbepalend uitgangspunt voor het beheer.

Om nu te weten wanneer een populatie nog gezond is, zijn de lichamelijke aspecten van en metingen op het individuele dier een maatstaf. Kleine reeën kunnen net zo gezond zijn als grote, mits het gewicht in overeenstemming is met de afmetingen. Om een gewenste koppeling te maken tussen afmetingen en gewicht, worden deze beide grootheden in een 'kwalitatief product' samengevoegd. Een klein dier dat toch goed 'in het vlees' zit zal een zelfde conditiemeting opleveren als een groot exemplaar dat ook weldoorvoed is. Het woord 'product' dient men daarom te lezen als 'voortbrengsel van een leefomgeving', zoals je ook aardappel- en vleesproducten hebt.

De conditiebepaling is dus afhankelijk van afmetingen en gewicht. Pas als een ree langdurig te weinig voedsel opneemt zal de meetbare gezondheid teruglopen en dat komt tot uiting in de conditie. Voor de bepaling van het CP is gestreefd naar een eenvoudige berekening, door ieder uit te voeren. Het invoeren van meer meetpunten zal statistisch nauwelijks terug te vinden zijn.

Door tijdelijke verschillen in leefomstandigheden kan een individueel CP 'eruit springen', in negatieve of positieve zin. Dat is respectievelijk te zien in maanden met weinig voedselaanbod of bij dieren die in voedselrijke tijden geschoten zijn. Het CP zal het laagst zijn bij de kalveren in het winterseizoen, het hoogst bij de bokken voor de bronst en de geiten in november. Desgewenst kan men metingen per leeftijdsgroep of geslacht bijhouden, maar door de voortzetting van alle metingen binnen een populatie krijgt men over enkele jaren een gemiddelde, dat houvast biedt. Het is daarom aanbevelenswaardig alle geschoten reeën en redelijk intact valwild te bemonsteren. In feite wordt het CP van een populatie gemeten waarbij de individuele CP's 'die eruit lopen' alleen maar bijdragen aan dat gemiddelde. Het grote logische oppervlak garandeert door de vele jagers voldoende statistische zekerheid. Is de biologische draagkracht bereikt, dan blijft het CP min of meer constant.

Het CP wordt door de volgende formule bepaald:

CP = gewicht : borstdiepte : borstlengte

(het gewicht zonder ingewanden, organen, longen en hart - in kilo's x 100; diepte en lengte in cm).

De biologische draagkracht is bereikt indien het CP (na eventueel een getrapte reductie) van de stand gelijk blijft. Het CP zou in enkele gebieden misschien aan kunnen geven dat er voor meer reeën plaats is. Indien men vermoedt dat een (nieuw bezet) terrein een grotere dichtheid kan bevatten, dan is het nog een pioniersituatie en bemonstering van een aantal dieren is nodig om na te gaan wat het CP doet. Zijn er weinig reeën, dan is binnen een *r-strategie* (Kurt) een meerjarig bijhouden van de gegevens van belang. Blijft het CP gelijk, dan zaten we onder de biologische draagkracht. Zal het CP statistisch gaan dalen, dan is dat een indicatie dat de aanwas groter blijkt (ook door immigratie) dan het verlies door sterfte en reductie. Er moet dan een evenwicht tussen reductie en draagkracht gevonden worden.

Bij een gelijkblijvend conditieprodukt (dat kan de biologische draagkracht zijn) zal het ree zich blijven vermeerderen, want de populatiegroei gaat ondanks de door de mens bepaalde draagkracht rustig door. Met andere woorden: zolang we een optimaal CP handhaven zal het ree zich sterker vermeerderen dan wanneer de biotoop vol zit. In dat laatste geval zal de bemonstering een voor de streek te laag CP aangeven. Zorgt de beheerder voor voldoende leefruimte per dier, dan zal het ree niet tot een stilstand in groei (*K-strategie* - Kurt) komen.

Voor de CP-bepaling is het noodzakelijk terreinen bij elkaar te nemen tot een grootte van enkele duizenden hectares (logische eenheden) om daarop de gezondheidsindicatie vast te leggen. Beschouwt men hoofdstructuren als bos, landbouwgrond, duin, gemengd, dan vindt men voor iedere structuur een specifiek CP. Duidelijke beheergrenzen waarbinnen de bemonstering plaatsvindt verdienen de voorkeur, zoals grote wegen, rivieren, brede kanalen, rasters en dergelijke, maar dan nog zullen migraties blijven optreden uit gebieden waar geen reeënbeheer plaatsvindt.

Het is van belang om ook bijkomende gegevens die belangrijk zijn voor de gezondheid te noteren. Allereerst de duidelijke ziekteverschijnselen, zie daarvoor de brochure van de Vereniging Het Reewild. Daarnaast het vetgehalte rond de nieren, de algemene voedingstoestand en het aantal teken per oppervlak bij de halsanzet op de romp. Deze notities kunnen de kwalitatieve gezondheid ondersteunen. Verstandig is ook om het aantal uren op jacht of op aanzit te weten.

Modern beheer kan niet zonder een ondersteuning die gebaseerd is op dierkennis en verantwoordelijkheidsgevoel. Ontbreken deze factoren, dan is geen wettelijke regeling in staat om daar verandering in te brengen. De regelgever zou daarnaar kunnen handelen.

Nederland heeft het ree geplaatst onder de beschermde diersoorten, waarop toch een noodzakelijk beheer mogelijk dient te zijn. Dat beheer valt dan niet meer onder het regime zoals dat voor de bejaagbare soorten wordt toegepast. De beperking dat aan reductie niets gedaan mag worden op de zon- en christelijke feestdagen werkt contraproductief, daar juist dan de meeste mensen tijd voor deze vorm van beheer hebben.

Het vergt een andere denkwijze van jager, terreinbeheerder en van de overheid die allen gaan inzien dat het tot nu toe gevoerde beleid een overschot aan reeën met de daaraan gekoppelde slechtere gezondheid en schade opleverde. Dit vergt dat het provinciale faunabeheerplan voor de in dit plan weergegeven filosofie enige ruimte moet bieden. Heeft een daartoe aangewezen rechtspersoon een integraal pakket van beheermaatregelen ingediend dan kan de overheid, gezien de kwaliteit van de aanvraag, tot een vergunningverlening overgaan voor bijvoorbeeld een termijn van twaalf jaren. Omdat het beheer veel inzet en tijd kost, dient de huidige financiële 'jacht' regeling omgedraaid te worden. In welke tijden het reductiebeleid doorgevoerd wordt en voor hoeveel dieren, is aan de deskundigheid en verantwoordelijkheid van de rechtspersoon. Toestemmingen tot afschothoeveelheden zijn achterhaald.

Conclusie

Het reeënbeheer moet voornamelijk ten doel hebben de kwaliteit en gezondheid (het welzijn) van de populatie binnen de biologische draagkracht te garanderen. De populatie bepaalt zijn optimale biotoop en dichtheid. Bovenstaande methode bevat zodanige duidelijke en meetbare indicatoren, dat een daarop gebaseerd beleid betrouwbaar en eenvoudig van opzet is. Plaatselijke deskundigen zijn onmisbaar om een gezonde reeënpopulatie te verkrijgen. Tellingen, draagkrachtbepalingen en aanspreken zijn van ondergeschikte betekenis. Een looptijd van twaalf jaar voor een totaal pakket van maatregelen is effectief. Omdat een rechtspersoon zich bewust is van zijn verantwoordelijkheid verdient het aanbeveling om een universele vergunning tot beheer te verstrekken. De invulling daarvan wordt aan de plaatselijke deskundigen overgelaten. Het CP wordt beleidsbepalend.

Deze notitie is tot stand gekomen door eigen ervaringen met een populatieontwikkeling vanaf 1992 op het eiland Terschelling waarbij de haalbaarheid van de gangbare Nederlandse theorieën nu en dan in conflict kwam met de werkelijkheid. Het voordeel van deze eilandsituatie is, dat geen invoer of emigratie kan plaatsvinden. De denkwijze is vervolgens getoetst aan een aantal wetenschappelijke publicaties van auteurs die als deskundig op hun vakgebied bekend staan (Raesfeld, Stubbe, Kurt, Von Bayern, Poutsma, Van Haften, Strandgaard, Prior, Hespeler, Janiskofski e.a.).

Beheer en praktijk

Het beheer wordt vaak gelijkgesteld aan afschot. Afschot is slechts een onderdeel dat echter wél blijvende aandacht vergt. Begin je met het *Plan Smit*, dan wordt een aanvankelijk sterke reductie gevolgd door een afschot dat door het CP bepaald wordt. Achtereenvolgens wordt het praktisch beheer met als criteria de biologische en economische draagkracht kort aangegeven.

Het onderdeel 'reductie' van het beheer in de praktijk wordt meestal uitgevoerd door een rechtspersoon. Daarnaast is het voor jagers belangrijk dat zij de ter zake doende gegevens op een begrijpelijke manier kunnen toepassen. Zij moeten het logische van het beheer gaan inzien en daarnaar kunnen handelen.

Bij het totale pakket van maatregelen behoort het afschot. De biologische draagkracht mag niet overschreden worden, moet soms zelfs lager blijven vanwege de economische draagkracht. Eerst wordt de overbevolking (onder de reeën) gecorrigeerd en daarna kan het CP optimaal blijven. Het ree zal overschakelen van een stabilisatiestrategie naar een blijvende vermeerderingsstrategie en daar kan men op inspelen. Houd rekening met de terreinen waarvan de beheerder vindt dat 'de natuur het zelf wel regelt'.

De reductie voor biologische draagkracht

Het zal erop neerkomen dat in het begin in een paar seizoenen over een beheergebied van enkele duizenden hectares wel een aanmerkelijke teruggang van het aantal reeën wordt bereikt. Men kan ervan uitgaan dat in bijna ieder veld te veel reeën voorkomen. Theoretisch zou het voor een beginsituatie nodig zijn om eerst enkele jaren met het laatst verkregen afschot (bijvoorbeeld 15, 'Y') de CP-bepalingen te gaan verrichten. Omdat al vele jaren te weinig is gereduceerd is het te overwegen om direct een drastischer afschot te volgen, bijvoorbeeld 3Y, 45. Vooral het eerste jaar, misschien twee jaar, lijkt dat gerechtvaardigd, zeker als er in de buurt niets aan beheer gedaan wordt. Daarna kan een afschot van 2,5Y of 2Y naar uiteindelijk 1,5Y doorgevoerd worden. Al na het eerste jaar zal men merken dat het gemiddelde CP stijgt. Reduceert men na het tweede of derde jaar te veel, dan wordt het aantal benodigde uren per afschot zo hoog, dat het als een 'rem' gaat optreden. Ook het gegeven dat wanneer na verloop van tijd het CP gelijk blijft zal een overtuigend signaal zijn om minder afschot te plegen.

Concentreer het initiële afschot in een ruime periode in de winter. Het eventueel verkeerd aanspreken kan in deze tijd geheel geen kwaad. In de periode van 1 november tot 1 maart worden zonder bedenken die 45 dieren (3Y - zie boven) geschoten. Dat betekent dat oud en jong, geit en bok, door elkaar binnen komt. Er zijn geen problemen met het aanspreken, dat heel vaak een sterk beperkende factor voor het afschot betekent. Omdat er in de meeste velden meer geiten zijn dan bokken zullen hiervan ook het meeste geschoten worden en dat is prima voor de beoogde reductie. Bij de geiten is de foetenontwikkeling nog beginnend. Uiterlijk 1 maart is het aantal van 3Y bereikt en van evenveel dieren het CP en de overige bijzonderheden bepaald. Het CP is in de winterperiode aan de lage kant, maar zodra het hele jaar gemeten wordt krijgen we een iets hoger gemiddelde.

Het volgende jaar wordt dezelfde tactiek gevolgd. Reduceer ook in de vegetatief goede gebieden, omdat hierdoor territoria vrijkomen voor de reeën uit de mindere terreinen. Zo wordt een 'aanzuigefect' verkregen uit de voor reeën mindere tot slechte velden, uit de overbevolkte of niet juist beheerde streken. Zijn er in het tweede jaar voor die 45 reeën veel meer uren nodig dan aanvankelijk, dan is dat een eerste indicatie dat het CP minder snel zal stijgen. Ga dan het derde jaar door met 2,5Y (38 stuks), eventueel 2Y (30 dieren) of eventueel 1,5 Y (22), ook weer tot 1 maart en leg alle gegevens vast. Voer zowel over de eerste drie jaar als over de tweede drie jaar een logaritmische trendlijn in (excel-programma, grafieken) en kijk wat het CP doet. Indien dat niet meer zo sterk stijgt of zelfs gelijk blijft, schakel dan over op een genuanceerder bejaging om de stand min of meer gelijk te laten blijven. In sommige velden ziet men na twee jaar al een stabilisatie, in andere kan dat wel vijf jaar duren.

Per dier kunnen afwijkingen in het CP optreden die echter in het jaarlijkse gemiddelde verdwijnen. Is er een stabilisatie voor de populatie bereikt, dan zou men met het jaarlijkse gemiddelde van jaar tot jaar binnen een marge van 0,1 kunnen blijven. Heeft men tijdens het eerste jaar reductie een CP van bijvoorbeeld 0,69, dan kan dat na een volgend jaar gestegen kan zijn tot 0,83. Het jaar daarop misschien tot 0,94 en daarna bij 1,5Y afschot gemiddelde CP-jaren van 1,03, 1,09 en 1,01. Het CP stijgt niet meer met dit afschot, de biologische draagkracht is daarmee bereikt. De schommelingen van het jaargemiddelde liggen binnen die indicatie van 0,1, een trendlijn zal dan ook praktisch gelijk blijven

en men kan in dat geval het gemiddelde CP voor die 5000 hectare op 1,05 houden. Pas bij daling van het (meerjarig) CP onder de 0,95 wordt verhoogd afschot toegepast en gaat men na wat het CP doet. Hoe langer men meet, hoe minder men in paniek raakt indien door wijzigingen in het weer of veld (tijdelijk meer of minder voedsel) het CP een keer piekt of daalt.

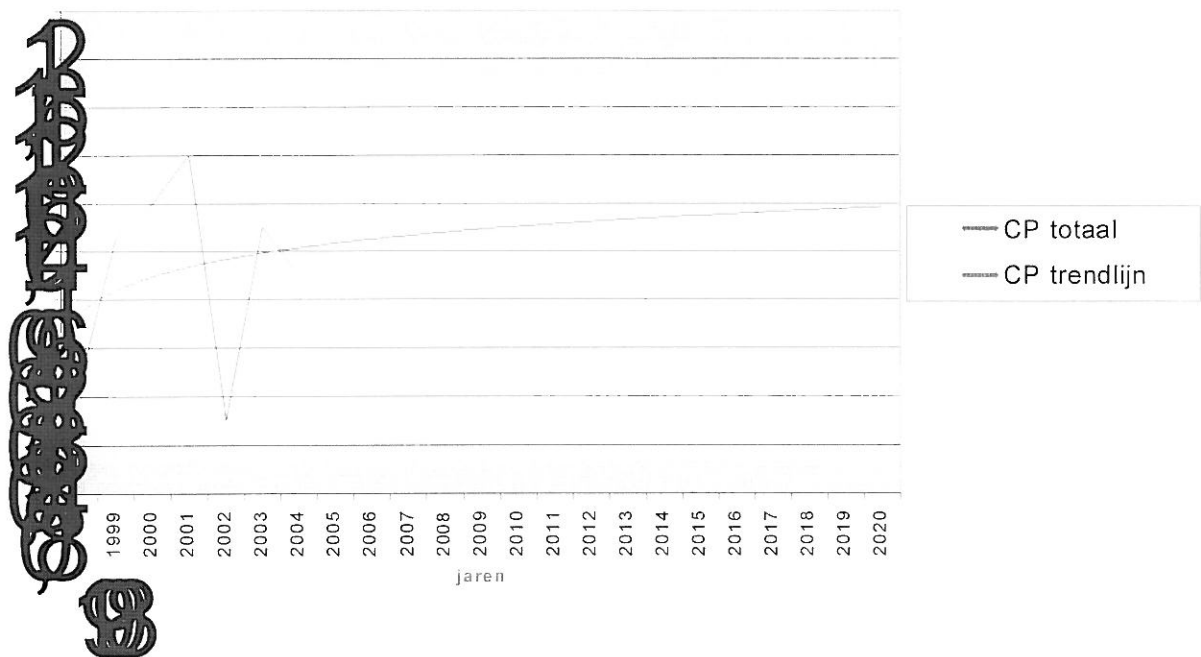
Grafiek CP van het eiland Terschelling voor een nog niet volle populatie, vijf jaren.

Het afschot van 2002 moest vanwege problemen met vergunningverlening beperkt blijven tot vier dieren. Die daling is daarom niet doorslaggevend. De rode lijn geeft de logaritmische trend aan van het gemiddelde conditieproduct van alle dieren, kalf en volwassen. Te zien is dat het gemiddelde bij de '1' ligt. Er waren uitschieters naar 0,74 en 1,28. De norm '1' wordt aangehouden.

Aardig is ook om een indicatie voor de toekomst weer te geven, ook weer een logaritmische trendlijn.

CP reeën Terschelling 1998-

De gemiddelde CP-lijn lijkt forse uitslagen te maken, maar dat ligt aan de linkse Y-as, die met kleine intervallen is uitgevoerd. De dip van het jaar 2002 is ook hier opvallend. Deze dip geeft geen duidelijke richting aan de trend.

De bejaging na de forse reductie

In deze bejaging die zich beweegt om het aantal van de biologische draagkracht houdt men voor het beheer aan dat 50% bok en 50% geit geschoten moet worden, hoewel dat ook weer niet overall vaststaat. En daarvan weer tweederde jong (dat is met wisselgebit, dus tot 15 maanden). Omdat tot nu toe behoorlijk gereduceerd is zal de populatie inmiddels gereageerd hebben met het zetten van meer kalveren, de populatie is in een vermeerderingsstrategie beland. Daarom zal het afschot tijdens het invoeren van de gewone bejaging (om het CP op peil te houden), hoger zijn dan wat men vroeger (met Y) gewend was. Het afschot zal bijvoorbeeld blijvend op 1,5Y komen te liggen, waarbij vooral de jongere dieren geschoten moeten worden. Volg een vorm van afschot, waarbij statistisch de meeste kans gemaakt wordt om datgene te schieten wat het plaatselijke beheerplan aangeeft, want van het aanspreken moeten we het (behalve deels voor de kalveren tot acht maanden) niet hebben. Wordt teveel geschoten, dan merkt men dat vooral aan de tijd die per dier benodigd is en aan de waarnemingen. Krijgt men te weinig binnen, dan zal het CP gaan dalen. In beide gevallen dienen de aantallen afschot bijgesteld te worden, maar de veranderingen zullen pas duidelijk over een periode van enkele jaren blijken.

De reductie voor economische draagkracht

Is er sprake van (subjectieve) schade in wat voor opzicht dan ook, dan kan het nodig zijn om meer te reduceren dan de biologische draagkracht nodig maakt. Om zeker te weten of de economische draagkracht onder die van de biologische ligt, volgt men eerst de procedure zoals hierboven is aangegeven.

Dat betekent dus dat eerst het CP een bepaalde maximale waarde zal krijgen en daarna wordt overleg gevoerd om te bepalen of de daarmee bereikte stand economisch aanvaardbaar is. Blijkt er nog schade op te treden, dan zal meer reductie moeten volgen volgens specialistische strategieën. Zo is het wenselijk om bij regelmatige aanrijdingen vooral brede stroken van bijvoorbeeld één kilometer op 300 tot 500 meter van een weg 'reeleeg' te maken, om juist de migratie van de weg af te leiden. Op schadegevoelige percelen zou ter plaatse sterk gereduceerd moeten worden. Zo zijn er meer

strategieën, waarbij de plaatselijke terreinkennis nodig is. Komt veel stroperij voor, dan kan dat ook een reden zijn om meer te reduceren.

Het CP zal onder die economische draagkracht gelijk blijven en speelt dan voor het beheer alleen maar een ondersteunende rol. De metingen dienen wel volgehouden te worden om te zien of bijvoorbeeld door immigratie of aanwas het CP misschien toch weer omlaag gaat hetgeen aangeeft dat zelfs de biologische draagkracht weer wordt overschreden.

Rekenen met CP

We gaan uit van een ontweid gewicht van 17 kilo. De lengte is 65 cm, de diepte 24 cm.

Onderstaand volgen de mogelijke variaties en een berekening van het gemiddelde.

Tabel 1

gewicht x 100	lengte	diepte	l x d	CP
1700	65	24	1560	1,09
fout gewicht, afmetingen correct				
1800	idem		1560	1,15
1600	idem		1560	1,03
foute afmetingen, gewicht correct				
1700	- 8%		1435	1,18
1700	+ 8%		1685	1,01
foute weging en afmeting				
1600	+ 8%		1685	0,95
1800	+ 8%		1685	1,07
1600	- 8%		1435	1,11
1800	- 8%		1435	1,25
gemiddelde van de 9 metingen				1,09

Tabel 2

CP	18 metingen per toeval		idem		Idem	
	aantal	totaal	aantal	totaal	aantal	Totaal
1,09	x	1,09	xxxx	4,36		
1,15	xx	2,30				
1,03	xxxx	4,12	xx	2,06	x	1,03
1,18	x	1,18	xxx	3,54	xx	2,36
1,01	xx	2,02	xx	2,02	xxx	3,03
0,95	xxx	2,85	xx	1,90	xxxxxx	7,28
1,07	xx	2,14	x	1,07	x	1,07
1,11	x	1,11	xxx	3,33	xxx	3,33
1,25	xx	2,50	x	1,25	x	1,25
gemiddelde		1,07		1,09		1,08

In de eerste kolom zijn de resultaten van de laatste kolom van tabel 1 overgenomen. Omdat je mag verwachten dat foute metingen het gemiddelde niet aan zullen tasten, is te voorspellen dat over vele metingen het resultaat betrouwbaar wordt. Om dit aan te tonen heb ik met dobbelstenen voor de waarden in de linkerkolom met 3 x 18 worpen een kansberekening gemaakt, waaruit blijkt dat het gemiddelde niet onder druk komt te staan. Een honderdste verschil is te verwaarlozen.

Doen dezelfde jagers de metingen dan is het waarschijnlijk dat het gemiddelde niet beïnvloed wordt. Iets afwijkende metingen veroorzaken dus geen versturende factor voor een betrouwbaar resultaat.

Jachttijden

Zoals al eerder gesteld zouden de afschottijden en de gewenste aantallen aan de rechtspersonen overgelaten moeten worden. Het is niet zinvol om nadere regelgeving door te voeren indien gebleken is dat men al zeer zorgvuldig met het beheer omgaat. Zijn er voldoende dieren geschoten om een betrouwbaar CP te verkrijgen, dan is verder afschot overbodig. Dit wordt duidelijk indien het CP ondanks meer afschot bijna niet meer verandert. Wil men enig houvast voor de periodes van afschot, dan zijn de volgende suggesties te overwegen. In suggestie 1 is het aanspreken heel eenvoudig gehouden, in suggestie 2 speelt het bijna helemaal geen rol. Bij invulling kan men per WBE ook eigen voorkeuren volgen.

Suggestie 1

Deze methode is genuanceerd en komt tegemoet aan de belangen van ree en jager.

Kalveren (bok en geit)

Nadruk van 1 oktober tot 1 december. Vooral bij het kalverenafschot is het belangrijk om rekening te houden met de natuurlijke sterfte die tot twaalf maanden wel 50% kan bedragen. Schiet een kalf zodra het een goede kans is. Door het afschot hiervan onderdeel te maken heeft men daar wat de opbrengst betreft nog iets aan en de totale sterfte blijft ongeveer gelijk (*Kalchreuter*). De dieren zijn duidelijk aan te spreken (gedrag en grootte), men zorgt dat de rest meer voedsel in de winter krijgt, daardoor ontstaat meer rust in de populatie. De vraatschade kan door het schaarser wordende voedsel deels voorkomen worden. Nadeel: weinig kilo's wildbraad.

Veel afschot voor een strenge winter: gunstig, geringere sterfte omdat voor de rest meer voedsel overblijft.

Veel afschot, zachte winter: ook goed, want er gaan bijna geen dieren meer dood, veel voedsel.

Weinig afschot, strenge winter: jammer, veel kalveren verloederen.

Weinig afschot, zachte winter: er blijft te veel leven, het CP gaat omlaag, volgend jaar meer schieten.

Geiten en smalreeën

Van 1 december tot 1 februari. Deze periode is zinvol, omdat de kalveren die blijven leven in een betere toestand de winter door kunnen komen. Foeten zijn nog nauwelijks ontwikkeld. Tijdens de geitenperiode kunnen trouwens ook de geit- en bokkalveren zonodig nog 'meegenomen' worden. Het ruim anderhalfjarige smalree wordt nu ook geschoten.

Jaarlingen

Van 15 april tot 16 juni. Ze lopen veel alleen, zijn wat het gedrag betreft nog 'jong', de rust in het veld neemt aanmerkelijk toe omdat ze niet de bronst meemaken. Voor statistische zekerheid vooral de spitsers, gaffels en kleine zesendertjes reduceren. Uiterlijke kenmerken zijn geen zekerheid. De verkleuring van grijs naar rood kan een aanwijzing geven, voor de jongste dieren vindt die statistisch iets eerder plaats. Het vegen meestal tot eind mei.

Volwassen bokken

Van 15 juli tot 1 oktober. Sommige jagers hechten aan deze periode in verband met de trofee. Voor de populatie is deze periode willekeurig, het bokkenafschot zou ook in de geitenperiode (of zelfs het gehele jaar) kunnen.

Overzicht:

	april	mei	Juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart
x	jaarling, tot 15 mnd		rust	bok, evt. jaarling		geit-, bok-kalveren		geit/smalree evt. kalveren		thuis zitten, niet tellen		

Vergissingen maken voor de populatie niet zoveel uit. Over het algemeen komen de jongere dieren eerder op het tableau dan de oudere, dus er vindt een 'natuurlijke' selectie plaats en daar is niets mis mee. Voor de vererving maakt de leeftijd ook niet uit. Voeg maandelijks pauzes in, dan komen ree en jager tot rust.

In de praktijk is het voldoende om een indeling te maken in 'jong', te verifiëren door het wisselgebit en 'volwassen'. Iedere andere indeling is empirisch en heeft zowel voor een beheerplan als voor de populatie geen betekenis. Men gebruikt vele methoden na het schot om de leeftijd te bepalen, maar dat is meer van belang voor de wetenschappelijk geïnteresseerden. De meest gebruikte bepaling is door de slijtage van het gebit. Maar dat is vooral afhankelijk van de hardheid van het glazuur en van het beschikbare voedsel (in de duinen zit er bijvoorbeeld veel zand op de kruiden en dat schuurt niet alleen de maag). Zo kunnen leeftijdsschattingen wel drie tot vijf jaar verschillen. Een redelijke methode is om slijpplaatjes van de kiezen te maken. Maar dat is tijdrovend, vergt ervaring en een goede microscoop is onmisbaar. Dan nog zijn soms de dentineringsen niet te zien en blijft het gissen. Alleen een gedeeltelijk melkgebit geeft een betrouwbare leeftijdsbepaling.

Suggestie 2

Deze methode komt geheel tegemoet aan de populatiebelangen van het ree.

Concentreer het afschot voor alle categorieën in de periode van 20 september tot 11 februari.

Er zijn Europese gebieden waar zeer minutieus een nuancering in de bejaging wordt aangebracht in leeftijd en geslacht. Het nadeel is dat in de meeste gevallen het afschot bij lange na niet gehaald wordt, benauwd als men is na overtreding een boete te krijgen of de akte kwijt te raken. Daarentegen zijn er ook landen waar het ree 'als haas' bejaagd wordt. Het leerzame tussen deze twee modellen is dat in die laatste gebieden vaak meer gezonde reeën voorkomen dan bij die krampachtige bejaging.

Wordt het gewenste afschot niet behaald dan lijkt de conclusie onontkoombaar dat dit voornamelijk te wijten is aan het te minutieus overwegen of afschot goed of niet goed zou zijn. De jager kijkt en aarzelt, overweegt, spreekt aan, pakt zijn veldkijker in plaats van zijn buks en komt weifelend tot een beslissing. Het kost in de schemer enige moeite om het stuk in de richtkijker te 'vangen' om nog net te merken dat het in de dekking verdwijnt. Of het is ondertussen zo donker geworden dat het richtkruis onzichtbaar is geworden zodat de jager van een schot af moet zien. En dat terwijl vele jagers alleen op zaterdagavond 'op ree kunnen'. Men spreekt goed aan met de constatering dat het stuk dwars staat.

Het afschot van jonge dieren is vooral in het begin van deze universele periode wel verstandig, vanwege de in suggestie 1 genoemde argumenten. Hecht men aan een trofee, dan hebben de meeste bokken in dezelfde tijd nog niet afgeworpen.

Eén algehele jachtperiode heeft voordelen. De reductietijd wordt sterk beperkt, waardoor er minder verontrusting optreedt. De geiten hebben vanaf het hoogtepunt van het zetten (1 juni) minstens vier maanden de tijd gehad om de kalveren te socialiseren. De geiten dragen vruchtbeginselen die tot januari nog nauwelijks zichtbaar zijn. Het aanspreken van de te bemachtigen dieren zal geen probleem meer vormen, want afgezien voor de kalveren doet het er niet toe. Daarbij zijn de jongere exemplaren het meest onnozelen, komen het eerst voor de loop. Juist in de periode dat er weinig voedsel te vinden is, worden reeën geëlimineerd, gunstig voor de rest. Over de geslachtsverhouding hoeft men zich geen zorgen te maken, het is niet van veel belang en door de toevallige bejaging zullen beide geslachten min of meer gelijkmatig gepredeerd worden, geheel volgens een natuurlijk proces.

Indien iemand een speciale belangstelling heeft om het fiepen niet te verleren zou men nog kunnen overwegen de eerste veertien dagen van augustus een rode bok te laten schieten (als bonus).

Aan deze manier van reduceren zijn meer voordelen verbonden. Door de steeds drukke recreatieseizoenen vanaf april tot september wordt het afschot in door toeristen bezochte gebieden in die tijd beperkt. Omdat er dan niet op ree gejaagd wordt, zullen meer mensen van het aanzicht daarvan kunnen genieten (de dieren zijn minder schuw). Weidwondgeschoten reeën die nagezocht moeten worden zullen in de wintertijd minder snel bederven, het is nog fris buiten. Jagers worden niet meer gehinderd door muskieten en die kleine zwarte (Scandinavische - Schotse) steekvliegjes en dat is ook wat waard.

Omdat het aanspreken bijna geen rol meer speelt worden de benodigde dieren om een correct CP te bepalen veel eerder binnen gekregen. Er treedt daarbij minder verontrusting op. In het verlengde hiervan worden de hoogzitten effectiever, omdat de reeën niet zoveel tijd krijgen om hiervoor een achterdocht op te bouwen.

Klein- en grofwildjacht wordt gewoonlijk door verschillende jagers beoefend. Beide vormen behoeven elkaar niet in de weg te zitten. Om de kalveren- en geitenjacht uit te stellen tot na de kleinwildjacht is beheertechnisch geen goede reden. Dieren worden niet door lawaai verontrust indien daar geen gevaar vanuit gaat. Horen reeën regelmatig hagelschoten in de buurt, dan zullen zij geen vluchtgedrag vertonen en blijft aanzit 's morgens en 's avonds effectief.

Mei 2004

Aanhalingen uitsluitend met bronvermelding
© Jan M. Smit